

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet sex motioner från allmänna motionstiden 1998 om vissa skadeståndsrättsliga frågor. Motionerna gäller olika frågor rörande det allmännas skadeståndsansvar, skadeståndsansvaret för atomskador, frågan om regressrätt för utgiven sjuklön, skadestånd till efterlevande, ansvar för genetiskt modifierade organismer och skadeståndsansvar för hundägare.

Utskottet avstyrker bifall till samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats sex reservationer och två särskilda yttranden.

Motionerna

1998/99:L601 av Ulf Kristersson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av regressrätt för utgiven sjuklön i fall där sjuklön utgivits till en arbetstagare på grund av att en annan person uppsåtligt skadat arbetstagaren i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:L602 av Kenth Skårvik (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning vid felaktigt anhållande,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning vid felaktigt gripande,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning vid felaktig myndighetsinformation,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vidgad jämningsregel,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kortare preskriptionstid.

1998/99:L604 av Lisbeth Staaf-Igelström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hundägares ersättningsskyldighet.

1998/99:Ju916 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändrade regler för kränkningssättning i enlighet med vad som anförts i motionen.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en obligatorisk ansvarsförsäkring för introduktion av gentekniskt modifierade organismer.

1998/99: N228 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översynen av atomansvarighetslagen.

Utskottet

Skadeståndsansvar för felaktig myndighetsinformation

Den grundläggande regeln om skadeståndsansvar finns i 2 kap. 1 § skadeståndslagen (1972:207). Detta lagrum innebär att var och en som uppsåtligen eller av vårdslöshet (culpa) vållar person- eller sakskada är skyldig att ersätta skadan. Skadeståndslagen innehåller också särskilda regler om arbetsgivares s.k. principalansvar. Enligt 3 kap. 1 § är en arbetsgivare ansvarig för person- eller sakskada som vållas av arbetstagaren genom fel eller försummelse i tjänsten. Arbetsgivaren svarar också för ren förmögenhetsskada om arbetstagaren vållat skadan genom brott. Med ren förmögenhetsskada avses sådan ekonomisk skada som uppkommer utan samband med att någon lider person- eller sakskada. Arbetsgivares principalansvar omfattar även de offentliga arbetsgivarna. Är det fråga om myndighetsutövning sträcker sig statens och kommunernas ansvar längre än andra arbetsgivares. När fel eller försummelse har begåtts vid myndighetsutövning, svarar det allmänna nämligen inte bara för person- och sakskada utan också för ren förmögenhetsskada (3 kap. 2 §).

Den 1 januari 1999 infördes en bestämmelse i 3 kap. 3 § skadeståndslagen om det allmännas ansvar för felaktig myndighetsinformation. Enligt bestämmelsen skall stat och kommun ersätta ren förmögenhetsskada som har orsakats av en enskild medborgare genom fel eller försummelse när en myndighet lämnar felaktiga upplysningar eller råd, om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl. Vid bedömningen av om det i det enskilda fallet finns sådana skäl skall särskilt beaktas upplysningarnas eller rådets art, deras samband med myndighetens verksamhetsområde och omständigheterna när upplysningarna eller råden lämnades. Regeln förutsätter inte att informationen har lämnats vid myndighetsutövning. Av lagförarbetena framgår att ansvaret skall kunna göras gällande endast i ett begränsat antal fall och att det är den enskilde själv som har att visa att de rekvisit som uppställs i bestämmelsen är uppfyllda, liksom att det föreligger ett adekvat orsakssamband mellan informationen och skadan samt skadans storlek m.m. (prop. 1997/98:105, bet. LU27).

Kent Skårvik (fp) anför i motion L602 att kravet på ”särskilda skäl” för skadeståndsansvar vid felaktig myndighetsinformation innebär en alltför stark begränsning av ersättningsrätten. En bättre modell för att uppnå en rimlig begränsning av skadeståndsansvaret är, menar motionären, att ersätt-

ning kan jämkas vid medvållande från den skadelidandes sida. I motionen begärs ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 3).

Vid utskottets behandling förra våren av propositionen om det allmännas skadeståndsansvar (prop. 1997/98:105) hade utskottet att ta ställning till ett motionsyrkande med motsvarande innebörd som det nu aktuella. Propositionen och de med anledning av propositionen väckta motionerna hade därvid remissbehandlats. Utskottet ansåg i det sammanhanget i likhet med regeringen att det särskilt borde markeras att skadeståndsansvar inte kommer i fråga i samtliga fall då en myndighet lämnar felaktig information som orsakar skada. Enligt utskottets mening var det nämligen nödvändigt med en viss begränsning och avgränsning av ansvaret. Utskottet kunde därför inte ställa sig bakom det då aktuella motionsförslaget, vars konsekvenser enligt utskottet skulle bli svåra att överblicka. I stället instämde utskottet i regeringens uppfattning om att det bör krävas att det finns särskilda skäl för att skadeståndsansvaret skall utlösas. Det då aktuella motionsyrkandet avstyrktes (bet. 1997/98:LU27).

Några omständigheter som medför att utskottet nu bör frångå sin tidigare redovisade bedömning har inte tillkommit, och utskottet avstyrker följaktligen bifall till motion L602 yrkande 3.

Skadeståndsansvar vid frihetsberövanden

Vid sidan av skadeståndslagen finns vissa specialregler som ålägger det allmänna ett mer långtgående skadeståndsansvar. När det gäller skada orsakad av frihetsinskränkningar har särskilda regler om strikt skadeståndsansvar, dvs. skadeståndsansvar oberoende av vållande, gällt sedan mycket länge i svensk rätt. När skadeståndslagen kom till år 1972 ansåg man, med hänsyn till att den lagen utformats med vållandeprincipen som grund, att det var lämpligast att hålla de särskilda reglerna om ersättning vid frihetsinskränkning utanför. Man valde därför att behålla ordningen med en särskild lag om ersättning för dessa fall.

En ny lag (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (ersättningslagen), som antogs av riksdagen våren 1998, trädde i kraft den 1 januari 1999 och ersatte den tidigare lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning (prop. 1997/98:105, bet. LU27). Enligt ersättningslagen har, oavsett någons fel eller försumlighet, bl.a. den som på grund av misstanke om brott varit häktad eller, under minst 24 timmar i sträck, varit anhållen eller underkastad reseförbud eller anmälningsskyldighet (24-timmarsregeln) rätt till ersättning av staten, om exempelvis frikännande dom meddelas eller förundersökning avslutas utan att åtal väcks. Även den som avtjänat fängelsestraff har rätt till ersättning av staten om exempelvis frikännande dom meddelas efter resning. Det krävs i nu nämnda fall inte att beslutet i sak varit oriktigt för att ersättning skall kunna utgå, och ersättning kan utgå även om brottsmisstankarna alltjämt kvarstår. Ansvaret är således strikt. Ersättning lämnas för utgifter, förlorad arbetsförtjänst, intrång i näringsverksamhet och lidande.

Genom den nya ersättningslagen utökades möjligheterna för den som fått sin frihet inskränkt att få ersättning från staten. Sålunda har den som varit

berövad friheten till följd av ett beslut vid myndighetsutövning rätt till ersättning från staten även i de fall då staten inte har ett strikt ansvar, om det står klart att beslutet om frihetsberövande vilade på felaktiga grunder och därför var oriktigt. Bestämmelsen gäller såväl judiciella som administrativa frihetsberövanden och innebär att den som har blivit gripen kan få ersättning. Det samma gäller den som har varit anhållen i mindre än 24 timmar.

I motion L602 av Kenth Skårvik (fp) påpekas att även ett kortvarigt frihetsberövande kan vara omtumlande och smärtsamt för den enskilde. Motionären anser därför att den s.k. 24-timmarsregeln vid anhållanden bör slopas och att ett strikt ersättningsansvar bör gälla även vid gripanden. I motionen begärs tillkännagivanden härom (yrkandena 1 och 2).

När riksdagen förra våren hade att ta ställning till regeringens förslag till ny ersättningslag avslogs motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella. Riksdagens beslut motiverades med att ett utvidgat ersättningsansvar i enlighet med motionärernas förslag med all säkerhet skulle leda till besvärande konsekvenser för de brottsutredande myndigheternas arbete och innebära en alltför långtgående återhållsamhet när det gäller befogade ingripanden och därmed till en minskad effektivitet i brottsbekämpningen. I vissa fall skulle den av motionärerna förordade ordningen få direkt stötande resultat. Som exempel på fall där den skulle få icke önskvärda konsekvenser nämndes polisingripanden i samband med mäns våld mot kvinnor i nära relationer, där kvinnan inte står fast vid sina uppgifter på grund av påtryckningar från mannen, samt polisens insatser vid rasistiska demonstrationer och mot s.k. mc-brottslighet. Härtill kom att den av motionärerna föreslagna utvidgningen av skadeståndsansvaret skulle innebära en betydande belastning på de ersättningsprövande myndigheterna. Sammantaget fanns det, enligt riksdagens mening, varken från principiella eller praktiska utgångspunkter tillräckliga skäl för en utvidgning av statens strikta ersättningsansvar genom att slopa 24-timmarsregeln (bet. 1997/98:LU27, rskr. 277).

När utskottet nu åter har att ta ställning till motionsyrkanden om ett utökat strikt ansvar för det allmänna vid judiciella frihetsberövanden, vill utskottet först hänvisa till riksdagens uttalande i frågan förra våren. Utskottet kan i enlighet härmed känna en viss sympati för de principiella skäl som motionären anført för ett utvidgat ersättningsansvar för staten. Ett frihetsberövande, även om det är kortvarigt, kan givetvis för den enskilde upplevas som mycket ingripande och orsaka både lidande och ekonomisk skada.

Genom den nya ersättningslagen har den som varit berövad friheten kortare tid än 24 timmar rätt till ersättning under förutsättning att det står klart att beslutet om frihetsberövande vilade på felaktiga grunder och därför var oriktigt, vilket i förhållande till vad som gällde tidigare innebär en utvidgning av möjligheterna till ersättning. Utskottet är inte berett att nu, knappt tre månader efter det att den nya ersättningslagen trätt i kraft, förorda att ersättningsrätten utvidgas ytterligare. Om 24-timmarsregeln upphävs blir nämligen konsekvensen att ersättning måste utges i fler fall än nu, även om ingripandet i det ögonblick det görs i sak är oantastligt. Därtill kommer att det inte går att bortse från den kostnadsökning för det allmänna som prövningen av ett betydligt högre antal ersättningsanspråk tillsammans med det ökade antalet utgivna ersättningar skulle innebära. Om ersättningsbeloppen skulle betalas

från polismyndighetens ramanslag kommer detta givetvis att påverka resurserna för brottsbekämpningen. I enlighet med riksdagens uppfattning våren 1998 anser utskottet vidare att frågan om den närmare utformningen av ett strikt ansvar för staten för vissa frihetsinskränkningar inte en gång för alla behöver vara given, och utskottet förutsätter att regeringen noga följer tillämpningen av reglerna.

Något tillkännagivande från riksdagens sida med anledning av motion L602 yrkandena 1 och 2 bör således, enligt utskottets mening, inte komma till stånd. Motionsyrkandena avstyrks.

Rätt till ersättning enligt ersättningslagen föreligger inte om den som har varit utsatt för frihetsinskränkningen själv uppsåtligen har föranlett åtgärden. Den som har försökt undanröja bevis eller på annat sätt försvåra sakens utredning eller försökt undandra sig förundersökning eller lagföring kan få ersättning endast om det finns synnerliga skäl. Ersättning kan vidare vägras eller sättas ned (jämkas), om det med hänsyn till omständigheterna är oskäligt att ersättning betalas. Ersättningen får emellertid inte jämkas enbart på den grunden att misstanke om brott kvarstår. Skadestånd på grund av frihetsinskränkning kan också jämkas, om den drabbades eget beteende har föranlett beslutet om frihetsinskränkning. Sistnämnda bestämmelse infördes i samband med den nuvarande ersättningslagens tillkomst och är en nyhet i förhållande till vad som gällde tidigare (prop. 1997/98:105).

I motion L602 vill Kenth Skårvik (fp) se att jämkningsmöjligheten utvidgas ytterligare. En lämpligt formulerad regel är enligt motionären att ersättning skall kunna jämkas om den skadelidande själv medverkat till skadan. I motionen begärs ett tillkännagivande med denna innebörd (yrkande 4).

Utskottet, som förra våren hade att ta ställning också till ett likalydande motionsyrkande, ansåg i det sammanhanget att den utvidgade jämkningsbestämmelsen väl täcker de fall då jämkning är befogad på grund av den skadelidandes eget beteende. Inte heller kunde utskottet finna annat än att jämkningsregeln fått en ändamålsenlig utformning som också torde omfatta sådana situationer som avsågs i den då aktuella motionen (bet. 1997/98:LU27).

Utskottet vidhåller nu sin tidigare uppfattning och avstyrker med det anförda bifall till motion L602 yrkande 4.

För skadeståndsanspråk i allmänhet gäller tio års preskriptionstid enligt preskriptionslagen (1981:130). I ersättningslagen finns inga särskilda regler om preskription, vilket innebär att den allmänna tioåriga preskriptionstiden gäller.

Kenth Skårvik (fp) begär i motion L602 ett tillkännagivande om att preskriptionstiden för anspråk enligt ersättningslagen bör vara tre månader. En sådan ordning skulle enligt motionären bidra till den nordiska rättsligheten (yrkande 5).

Även när det gäller denna fråga vill utskottet hänvisa till riksdagens ställningstagande våren 1998. Enligt vad utskottet då anförde i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98:LU27 finns det anledning att i detta hänseende vara återhållsam med att föreskriva avsteg från vad som gäller angående skadeståndsanspråk i allmänhet. Den enskilde medborgarens intresse av att inte behöva gå miste om ersättning enbart på grund av en särskild förkor-

tad preskriptionstid måste anses väga tungt, och endast när det finns starkt vägande skäl för en särskild preskriptionsregel bör en sådan införas.

Utskottet har i dag inte ändrat sin inställning till ifrågasvarande spörsmål, och enligt utskottets mening är de skäl som motionären anfört inte heller nu av den art eller styrka att det är motiverat att införa en särskild preskriptionstid.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L602 yrkande 5.

Skadeståndsansvar för atomskador

Regler om ansvar för skador som uppkommer i samband med verksamhet inom atomanläggningar finns i atomansvarighetslagen (1968:45). Denna lag bygger på två internationella konventioner. Den ena konventionen är 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergins område, som föreskriver att innehavaren av en atomanläggning är ansvarig för atomskador oberoende av vållande, dvs. innehavarens ansvar är strikt. Den andra konventionen är en i Bryssel år 1963 avslutad tilläggskonvention till Pariskonventionen, som innehåller regler om supplerande statsansvar för atomskador.

Enligt Pariskonventionen kan anläggningsinnehavarens ansvar bestämmas till 15 miljoner särskilda dragningsrätter (SDR). En dragningsrätt motsvarar ungefär tio svenska kronor. Beloppet får dock sättas högre eller lägre än detta riktvärde. Innehavaren måste ha en försäkring eller annan ekonomisk garanti som täcker det ansvarsbelopp som har bestämts. Systemet enligt tilläggskonventionen verkar i flera steg. Anläggningsinnehavarens ansvar utgör det första steget. Det andra steget betalas av den stat där anläggningen är belägen och löper från gränsen för första steget, dvs. anläggningshavarens ansvar, upp till 175 miljoner SDR. Till det tredje steget, som löper i intervallet 175–300 miljoner SDR, skall de stater som är anslutna till tilläggskonventionen (s.k. Brysselstater) gemensamt betala efter en särskild formel.

Atomansvarighetslagen innehåller de regler som föranletts av de båda konventionerna. Sedan den 1 juli 1995 gäller att anläggningshavaren svarar för skador upp till 175 miljoner SDR (prop. 1994/95:134, bet. LU25). Det betyder att de två första stegen i konventionerna har reducerats till ett och att det är anläggningshavaren som står för detta. I intervallet 175–300 miljoner SDR svarar svenska staten gemensamt med övriga Brysselstater. Utöver de av konventionerna föranledda reglerna om betalningsansvar har i atomansvarighetslagen förts in ytterligare ett steg som innebär ett ansvar för svenska staten. Enligt bestämmelsen därom skall svenska staten, i de fall en anläggningshavare här i landet är ansvarig, betala ersättning med sammanlagt 3 miljarder kronor per olycka. I detta belopp är ersättningarna enligt de tidigare stegen inräknade. Om det ansvarsbelopp som gäller enligt de ovan redovisade stegen inte räcker till ersättning för uppkommen skada, skall dessutom gottgörelse beredas av statsmedel enligt grunder som fastställs genom särskild lagstiftning.

I motion N228 av Carl Bildt m.fl. (m) anförs att det, med hänsyn till att anläggningshavarnas ansvar är begränsat, bör införas en rätt för staten att från anläggningshavaren återkräva medel som staten betalat ut i kompletterande ersättning med anledning av en atomolycka. I motionen begärs ett tillkänna-

givande om en översyn av atomansvarighetslagen med denna inriktning (yrkande 18).

Frågan om kraftföretagens ersättningsskyldighet vid atomskador har behandlats av regeringen och riksdagen vid åtskilliga tillfällen. Våren 1995, i samband med riksdagens beslut att höja anläggningshavarnas ansvarsbelopp för atomskador från 1,2 miljarder kronor till ca 1,925 miljarder kronor (175 miljoner SDR), behandlade utskottet ett stort antal motioner som innefattade olika långt gående krav på en ytterligare höjning av anläggningshavarnas skadeståndsansvar. Med anledning av motionerna uttalade utskottet som sin grundinställning att ansvaret för atomskador i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin. Däremot ifrågasatte utskottet om det var förenligt med Pariskonventionen att ålägga anläggningshavarna ett obegränsat ansvar. Mot bl.a. den bakgrunden avstyrkte utskottet då aktuella motioner men ansåg det samtidigt angeläget att regeringen noga följer utvecklingen på området och, efter hand som förhållandena medger ett ytterligare ökat skadeståndsansvar för anläggningshavarna, återkommer med förslag till riksdagen i saken. Utskottet framhöll också det angelägna i att regeringen även verkar på det internationella planet och tar till vara de möjligheter som finns till förbättringar av ansvarssystemet vid atomskador (bet. 1994/95:LU25).

Då frågan om skadeståndsansvar vid atomskador behandlades av riksdagen våren 1997 med anledning av en motion, pekade utskottet på att justitieministern gett en utredare i uppdrag att utreda vissa frågor om ett utökat skadeståndsansvar enligt atomansvarighetslagen (bet. 1996/97:LU9). Bl.a. skulle förutsättningarna för ett obegränsat ansvar för anläggningshavarna utredas. I avvaktan på resultatet av det pågående utredningsarbetet ansåg utskottet att några särskilda åtgärder från riksdagens sida inte borde komma till stånd med anledning av motionen, vilken avstyrktes.

När frågan våren 1998, med anledning av en motion som överensstämmer med den nu aktuella, ånyo behandlades i betänkande 1997/98:LU27, kunde utskottet konstatera att det ovan nämnda uppdraget redovisats i departementspromemorian (Ds 1997:55) Ändringar i atomansvarighetslagen. I promemorian föreslogs att lagens regler om anläggningshavarens ansvar ändras på ett sådant sätt att anläggningshavaren i enlighet med allmänna skadeståndsrättsliga principer får bära ett obegränsat ansvar. Vidare föreslogs att anläggningshavaren åläggs att täcka sin skadeståndsskyldighet genom försäkring till ett belopp om lägst 300 miljoner SDR. Promemorian har remissbehandlats, varvid övervägande delen av remissinstanserna avstyrkte förslaget om ett obegränsat ansvar för anläggningshavaren.

Våren 1998 anordnade Justitiedepartementet ett möte med företrädare för berörda myndigheter och organisationer angående ändringar i atomansvarighetslagen. I den promemoria som var bifogad inbjudan anfördes, helt i linje med vad utskottet uttalade våren 1995, att det inte torde vara förenligt med Pariskonventionen att ålägga anläggningshavarna ett obegränsat ansvar, eftersom det synes vara uteslutet att få teckna en ansvarsförsäkring till ett obegränsat belopp. Ytterligare en aspekt att ta i beaktande är, enligt vad som upplystes i promemorian, att man står i begrepp att revidera Pariskonventionen. Mot den bakgrunden kunde det enligt promemorian ifrågasättas om inte ett eventuellt införande av regler om ett obegränsat ansvar bör anstå, i

varje fall till dess att revisionsarbetet är avslutat. En annan möjlighet som nämndes var att höja ansvarsbeloppet, och i promemorian ansågs att förut-sättningarna härför borde utrönas.

Vid sitt ställningstagande förra våren till den då aktuella motionen ansåg utskottet att riksdagen borde avvakta resultatet av det pågående arbetet inom Regeringskansliet, och motionen avstyrktes.

Utskottet har nu erfart att en lagrådsremiss på ifrågavarande område kan förväntas innevarande vår. Enligt utskottets mening bör riksdagen inte föregripa regeringens kommande förslag, och utskottet avstyrker således bifall till motion N228 yrkande 18.

Regressrätt för utgiven sjuklön

Regler om skadeståndets bestämmande finns i 5 kap. skadeståndslagen. Den som har tillfogats personskada kan enligt 1 § få ersättning för både ekonomisk skada och s.k. ideell skada. Som ekonomisk skada ersätts sjukvårdskostnader och andra utgifter till följd av skadan samt inkomstförlust. Ideell skada gottgörs i form av ersättning för sveda och värk samt lyte eller annat stadigvarande men.

Vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust skall enligt 3 § avräknas vissa förmåner som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till, bl.a. ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Vidare skall avräknas pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån. Lagen (1991:1047) om sjuklön, som trädde i kraft den 1 januari 1992, innebär att en arbetstagare ges rätt att under den första tiden av varje sjukdomsfall (sjuklöneperiod) – numera 14 dagar – behålla en viss andel av den lön och andra anställningsförmåner som han eller hon annars skulle ha gått miste om till följd av sjukdomen.

Bestämmelserna om avräkning bygger på principen att skadeståndet skall täcka den verkliga förlusten. Varken under- eller överkompensation skall uppstå. Bestämmelserna bygger vidare på grundsatsen att avräkningen skall ske enligt en nettometod. Denna innebär att skadeståndsbeloppet skall bestämmas så att det motsvarar endast den del av förlusten som avräkningsförmånerna inte täcker. För sådan ersättning som skall avräknas föreligger över huvud taget inte skadeståndsskyldighet. Detta medför att någon regressrätt inte föreligger beträffande avräkningsförmånerna, vilket betyder att den som utgett en avräkningsförmån inte kan återkräva skadevållaren på vad som utgetts.

I motion L601 yrkar Ulf Kristersson m.fl. (m) att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om införande av regressrätt för utgiven sjuklön i fall där sjuklön utgetts till en arbetstagare på grund av att en annan person uppsåtlig- en eller av vårdslöshet skadat arbetstagaren.

Som redovisats i motionen har utskottet tidigare vid flera tillfällen behandlat motioner vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle begära förslag om införande av regressrätt för arbetsgivaren för utgiven sjuklön när annan person uppsåtlig eller genom vårdslöshet skadat arbetstagaren.

Våren 1997 hänvisade utskottet i betänkande 1996/97:LU9 till att frågan tagits upp i ett lagstiftningsärende våren 1995 som gällde vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättningar (prop. 1994/95:229, bet. 1995/96:LU3), vari utskottet förklarat sig vara ense med regeringen i fråga om behovet av en översyn av reglerna om samordning mellan å ena sidan skadeståndet för personskada och å andra sidan försäkring och andra förmåner med anledning av skadan. Frågan om regressrätt för utgivna förmåner var, anförde utskottet, av central betydelse vid en sådan översyn, och utskottet utgick från att regeringen i lämpligt sammanhang tog initiativ till en sådan översyn.

Vid den förnyade behandlingen av motionsspörsmålet våren 1998 i betänkande 1997/98:LU27 kunde utskottet upplysa om att det inom Justitiedepartementet övervägdes direktiv till en utredning om en allmän översyn av ifrågavarande regelverk. Utskottet förutsatte att regeringen vid utformningen av direktiven beaktar vad som anförts i den då aktuella motionen och fann därför inte anledning att förorda något initiativ från riksdagens sida.

Utskottet har nu erfart att direktiv till en utredning om samordningen mellan skadestånd, försäkringar och andra ersättningsformer vid personskada har beslutats den 11 mars i år. I utredningsuppdraget ingår att behandla det ersättningsrättsliga systemet i stort, varvid en sammanhållen och konsekvent reglering skall eftersträvas. Sådana fall där effekterna av den nuvarande ordningen av många uppfattas som mindre rimliga bör uppmärksammas särskilt. Det gäller t.ex. frågan om arbetsgivares regressrätt för vad som utbetalats i sjuklön till arbetstagare som skadats genom någon annans vållande. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2001 (dir. 1999:18).

Mot den nu angivna bakgrunden vill utskottet inte heller nu förorda något tillkännagivande från riksdagens sida med anledning av motion L601. Motionen avstyrks.

Skadestånd till efterlevande

Om en personskada lett till döden, kan de efterlevande erhålla skadestånd. Enligt 5 kap. 2 § skadeståndslagen utgår ersättning för begravningskostnad och, i skälighets omfattning, annan kostnad till följd av dödsfallet exempelvis sorgkläder och resor. Vidare utgår ersättning för förlust av underhåll. Skadestånd till efterlevande omfattar inte ideell skada. I rättspraxis har emellertid ersättning för sveda och värk tillerkänts den som drabbats av psykiska besvär till följd av att en nära anhörig blivit uppsåtligt dödad, likaså när närstående dödat genom grov vårdslöshet som legat mycket nära ett uppsåtligt handlande (se rättsfallen NJA 1993 s. 41 I och II respektive NJA 1996 s. 373).

När den avlidne med anledning av skadan haft kostnader och inkomstförlust för tiden före dödsfallet går anspråken på ersättning av ekonomiskt slag i och med dödsfallet över på arvingarna. Detsamma gäller den avlidnes anspråk på ersättning för ideell skada för tiden före dödsfallet, om rätten till denna ersättning då har fastställts genom dom eller avtal. Det är här fråga om succession i den avlidnes skadeståndsrätt enligt allmänna rättsgrundsatser.

En särskild form av ideell skada ersätts enligt 1 kap. 3 § skadeståndslagen vid kränkning av den personliga integriteten genom brott mot någons personliga frihet, frid eller ära. Syftet med denna regel om ersättning för personligt

lidande är att gottgöra den integritetskränkning som följer med de brott som avses med regeln. Bestämmelsen om kränkingsersättning ger inte rätt till ersättning för lidande som tillfogas någon annan än den som utsatts för brottet.

I motion Ju916 av Gun Hellsvik m.fl. (m) föreslås att ett dödsbo skall kunna överta den skadelidandes krav på kränkingsersättning när denne brags om livet genom brottet. I motionen begärs att regeringen skall återkomma med förslag till ändrade regler i enlighet härmed (yrkande 7).

Utskottet vill inledningsvis erinra om att frågan om skadestånd till efterlevande behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare och senast förra våren med anledning av en motion vari yrkades att det i skadeståndslagen införs en särskild ersättningspost för sorg och saknad när det gäller skadestånd till efterlevande till en nära anhörig som dödats genom en brottslig handling (bet. 1997/98:LU27). Som utskottet påpekade i det sammanhanget har Kommittén om ideell skada tagit upp frågor som gäller bl.a. skadestånd till efterlevande. I sitt slutbetänkande (SOU 1995:33) Ersättning för ideell skada vid personskada konstaterar utredningen att den nuvarande bestämmelsen i 5 kap. 2 § skadeståndslagen om nära anhörigas rätt till skälig ersättning för kostnader till följd av den skadelidandes död i senare rättspraxis tillämpats i en för de skadelidande liberal riktning. Kommittén räknar med att denna utveckling kommer att fortsätta utan att bestämmelsen behöver ändras. Beträffande frågan om skadestånd för psykiska besvär bör enligt kommittén skadestånd till följd av att en nära anhörig har dödats genom en skadeståndsgrundande handling kunna utgå även när dödsfallet har vållats genom vårdslöshet eller när skadeståndsansvaret vilar på strikt grund. En bestämmelse med denna innebörd bör enligt kommittén tas in i 5 kap. 2 § skadeståndslagen. Kommittén anser däremot inte att en rätt till skadestånd för kränkning bör införas för efterlevande till den som har dödats genom en brottslig handling. Inte heller bör enligt kommittén en rätt till skadestånd för sorg och saknad för efterlevande till den som har dödats genom en skadeståndsgrundande handling införas. Vad härefter beträffar succession i den avlidnes skadeståndsrätt anser kommittén att rätten till skadestånd för ideell skada vid personskada och för kränkning genom brott vid den skadelidandes död bör gå över på arvingarna, om krav på sådan ersättning har framställts dessförinnan. En bestämmelse med detta innehåll bör enligt kommittén tas in i 6 kap. skadeståndslagen. Att låta rätten till ersättning gå över på arvingarna även om den skadelidande inte ens har framställt något krav på ersättning innan han avled skulle enligt kommittén utgöra ett alltför stort avsteg från de principer som tillämpas i vårt land för närvarande.

Utskottet anser för sin del, i likhet med vad utskottet uttalade våren 1998 i betänkande 1997/98:LU27, att riksdagen inte bör föregripa regeringens ställningstaganden till de förslag som lagts fram av Kommittén om ideell skada. Enligt vad utskottet nu erfarit kan en lagrådsremiss på grundval av kommitténs förslag förväntas innevarande år. Härmed avstyrker utskottet bifall till motion Ju916 yrkande 7.

Gentekniken, som är ett metodområde inom biotekniken, har utvecklats mycket snabbt de senaste decennierna och har skapat nya möjligheter till lösningar inom en rad områden, såsom hälsovården, miljövården och jordbruket. Samtidigt som kunskapen växer snabbt inom genteknikområdet har utvecklingen aktualiserat frågan om vilka risker som framställningen och användningen av genetiskt modifierade organismer (GMO) kan föra med sig. Organismer är biologiska enheter som kan föröka sig eller föra över genetiskt material. Att en organism är genetiskt modifierad betyder att det genetiska materialet har förändrats på ett sådant sätt som inte förekommer naturligt genom parning eller naturlig omgruppering av arvsmassan.

Några särskilda skadeståndsrättsliga regler för användning av GMO finns inte. Inte heller finns något generellt krav på ansvarsförsäkring eller annan typ av försäkring vid sådan verksamhet.

I motion MJ749 av Lennart Daléus (c) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att ett strikt ansvar i kombination med en obligatorisk ansvarsförsäkring bör införas för den som introducerar GMO i begränsade försök eller på marknaden. Härigenom skulle riskkostnaden bli tydlig för bioteknikföretagen och deras kunder, och företagens självkontroll skulle enligt motionärerna öka radikalt (yrkande 13).

Genom lagen (1994:900) om genetiskt modifierade organismer (gentekniklagen) införlivades två EG-direktiv om GMO i svensk lag. Gentekniklagen hade som uttryckligt syfte att skydda människors och djurs hälsa och miljön samt att säkerställa att etiska hänsyn tas. Lagen, med dess grundläggande och övergripande bestämmelser om bl.a. tillståndskrav och tillsyn, har nu inarbetats i 13 kap. miljöbalken. I samband med miljöbalkens ikraftträdande den 1 januari 1999 infördes också regler om märkning. Enligt 13 kap. 18 § får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer föreskriva att den som släpper ut produkter som innehåller eller består av GMO på marknaden skall märka produkten. De särskilda bestämmelserna om genteknik i miljöbalken reglerar inte skadeståndsansvaret vid användningen av GMO. Däremot omfattas användningen av GMO av reglerna om strikt ansvar för miljöskador i miljöbalken. Även en rad olika speciallagar, inte minst inom transportsektorn, kan tänkas bli tillämpliga i sammanhanget.

Enligt 32 kap. miljöbalken ges rätt till ersättning för skador orsakade av vissa störningar, bl.a. mark- och luftföroreningar, vattenföroreningar samt spridning av bakterier, virus och olika smittämnen, som kan ge ekologiska återverkningar. Skadorna skall vara orsakade av verksamhet på en fastighet, och skadeståndsansvarig är normalt den som bedriver eller låter bedriva den skadegörande verksamheten i egenskap av fastighetsägare eller tomträttshavare, även om han eller hon inte har orsakat skadan avsiktligt eller genom vårdslöshet. Även nyttjanderättshavare eller andra som bedriver eller har bedrivit miljöfarlig verksamhet på fastigheten är ansvariga. Bostadshyresgäster har dock inte något strikt ansvar. Till kretsen av skadeståndsansvariga hör också den som i egen näringsverksamhet utför ett miljöfarligt arbete på en fastighet, dvs. entreprenörer. Kravet på bevisning när det gäller sambandet

mellan en verksamhet och en skada har lagts på en något lägre nivå än vad som annars gäller.

För ersättning i vissa fall till den som lidit sådan skada som avses i bl.a. 32 kap. miljöbalken skall det enligt 33 kap. miljöbalken finnas en miljöskadeförsäkring med villkor som har godkänts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Den som utövar miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd eller anmälan skall bidra till försäkringen. I samband med miljöbalkens tillkomst utvidgades miljöskadeförsäkringssystemet till att även omfatta en saneringsförsäkring som täcker fall då den ansvarige inte kan betala (prop. 1997/98:45, ytr. LU2y, bet. JoU20).

I förevarande sammanhang bör också nämnas att produktansvarslagen (1992:18) ålägger tillverkare eller importör ett strikt ansvar för skador som lösa saker (produkter) har orsakat på person eller konsumentegendom. För att ersättning skall utgå krävs att skadan har orsakats av en säkerhetsbrist, dvs. att produkten inte varit så säker som det skäligen har kunnat förväntas. Ersättning utgår inte för s.k. utvecklingskador och systemskador.

När det gäller möjligheter att få ersättning för skador orsakade av GMO föreligger också det allmänna ansvaret enligt skadeståndslagen för den som uppsåtligt eller av vårdslöshet orsakar en skada.

Vidare bör erinras om att Genteknikberedningen, som haft regeringens uppdrag att bereda frågor med anknytning till användning av genteknik, i sitt betänkande (SOU 1992:82) Genteknik – en utmaning ingående diskuterat olika skadestands- och försäkringsfrågor kring användningen av GMO. Beredningen konstaterade att någon skada orsakad av GMO inte hade rapporterats och att erfarenheterna från tidigare användning av GMO gjort risken för skador mindre. Sammanfattningsvis torde enligt beredningen risken för skador vara liten. Mot bakgrund av bl.a. de regler som redan finns, och eftersom någon skada orsakad av GMO då inte hade rapporterats, föreslog beredningen inte några nya eller ändrade ersättningsregler på ifrågavarande område.

Inte heller i samband med miljöbalkens tillkomst har det ansetts behövligt att införa några särskilda skadestandsregler vid användning av GMO.

Utskottet kan för sin del, mot bakgrund av vad som redovisats ovan, inte finna annat än att skador orsakade av GMO i betydande utsträckning täcks av bestämmelserna om ett strikt ansvar i miljöbalken. I andra fall torde, såvitt utskottet kan bedöma, skador orsakade av GMO i många fall omfattas av ett strikt ansvar enligt olika specialförfattningar eller kunna hänföras till det allmänna culpaansvaret enligt skadeståndslagen. Enligt utskottets mening föreligger mot bakgrund av det anförda inte anledning för riksdagen att nu ta initiativ till förändrade ansvarsregler vid användning av GMO.

Utskottet förutsätter emellertid att regeringen även fortsättningsvis noga följer utvecklingen på detta område och, för det fall det skulle finnas behov av ytterligare lagstiftningsåtgärder, tar initiativ till att sådana kommer till stånd. I det sammanhanget vill utskottet avslutningsvis påminna om att regeringen år 1997 tillsatt en kommitté som enligt sina direktiv skall analysera den moderna bioteknikens möjligheter och risker. Bl.a. skall kommittén bedöma långsiktiga förändringseffekter av den moderna biotekniken samt lämna förslag till en övergripande politik för området i ett internationellt perspektiv. Kommittén skall också genom ett öppet och utåtriktat arbetssätt

främja debatt och diskussion om frågor som rör den moderna biotekniken och dess konsekvenser för individen som patient, konsument, arbetstagare och företagare. Vidare skall kommittén utifrån ett framtidsperspektiv identifiera de frågor som kräver en vidareutvecklad konsekvensbedömning och en fördjupad etisk diskussion. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 2000 (dir. 1997:120).

Mot bakgrund av vad som sålunda anförts avstyrker utskottet bifall till motion MJ749 yrkande 13.

Skadeståndsansvar för hundägare

Enligt olika specialförfattningar föreligger, som framgått av tidigare avsnitt, ett s.k. strikt skadeståndsansvar, dvs. skyldighet att ersätta skada oberoende av vållande. Hit hör bl.a. lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter som ålägger hundägare ett strikt ansvar för skador som hunden orsakar. Hundägaren har dock rätt att återkräva den utgivna ersättningen från den som vållat skadan. Som skäl för att ålägga hundägare ett strikt ansvar för skador som hunden orsakar har det bl.a. anförts att det för den allmänna rättsuppfattningen framstår som naturligt att hundägaren får ersätta de skador som hans eller hennes hund orsakar och att ett strikt ansvar framtvingar nödvändig omsorg och aktsamhet från hundägarens sida.

Vare sig 1943 års tillsynslag eller skadeståndslagen innehåller några särskilda bestämmelser om skadestånd till den som har skadats vid utövandet av en brottslig eller annan otillåten handling. I sådana fall blir vanliga skadeståndsrättsliga principer tillämpliga.

I motion L604 av Lisbeth Staaf-Igelström (s) förespråkas en översyn av bestämmelserna om hundägares strikta ansvar för skador som hunden förorsakat. Enligt motionären är ett sådant ansvar orimligt om den skadelidande blivit hundbiten i samband med att denne varit i färd med att begå inbrott. I motionen begärs ett tillkännagivande om hundägares ersättningsskyldighet.

Motionsönskemål med delvis samma innebörd som det nu aktuella har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen tidigare (se bl.a. bet. LU 1987/88:4 och 1991/92:LU8, vari lämnats en utförlig redovisning för rättsläget). Utskottet har därvid hänvisat till den rättsvetenskapliga litteraturen på området och framhållit att det av allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser får anses följa att den skadelidande inte har rätt till skadestånd i de situationer som de då aktuella motionerna tog sikte på. Den som exempelvis är ansvarig för säkerheten i en fastighet torde sålunda inte vara skadeståndsskyldig i förhållande till tjuvar och andra kvalificerat obehöriga besökare. Annorlunda skulle det emellertid förhålla sig om en inbrottstjuv skadas i en fälla som fastighetsägaren har gillrat. Lindriga former av hemfridsbrott och olaga intrång torde heller inte utesluta att inkräktaren har rätt till skadestånd. De då aktuella motionerna avstyrktes.

Såvitt utskottet kan bedöma torde ett motsvarande betraktelsesätt kunna göras gällande även i sådana fall som beskrivs i den nu aktuella motionen. Utskottet finner därför inte anledning att förorda något särskilt tillkännagivande från riksdagens sida när det gäller förevarande försmå. Samtidigt vill utskottet, liksom tidigare, understryka att, för det fall rättsutvecklingen skulle

gå i en önskad riktning, frågan får tas upp till förnyad prövning. Om det i framtiden sålunda skulle visa sig att nuvarande regler leder till otillfredsställande resultat utgår utskottet från att regeringen i lämpligt sammanhang återkommer till riksdagen med förslag i ämnet.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L604.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *felaktig myndighetsinformation*
att riksdagen avslår motion 1998/99:L602 yrkande 3,
res. 1 (m, c, fp)
2. beträffande *ansvaret vid frihetsberövanden*
att riksdagen avslår motion 1998/99:L602 yrkandena 1 och 2,
res. 2 (m, v, fp)
3. beträffande *jämkningsmöjligheten*
att riksdagen avslår motion 1998/99:L602 yrkande 4,
res. 3 (m, fp)
4. beträffande *preskription*
att riksdagen avslår motion 1998/99:L602 yrkande 5,
res. 4 (m, c, fp)
5. beträffande *atomansvarighetslagen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:N228 yrkande 18,
6. beträffande *regressrätt för utgiven sjuklön*
att riksdagen avslår motion 1998/99:L601,
7. beträffande *skadestånd till efterlevande*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju916 yrkande 7,
res. 5 (m)
8. beträffande *ansvar för genmodifierade organismer*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ749 yrkande 13,
res. 6 (c)
9. beträffande *skadeståndsansvar för hundägare*
att riksdagen avslår motion 1998/99:L604.

Stockholm den 16 mars 1999

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

I beslutet har deltagit: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Stig Rindborg (m), Rune Berglund (s), Karin Olsson (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Viviann Gerdin (c) och Ulf Nilsson (fp).

Reservationer

1. Felaktig myndighetsinformation (mom. 1)

Stig Rindborg (m), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Berit Adolfsson (m), Viviann Gerdin (c) och Ulf Nilsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med ”Vid utskottets” och slutar med ”yrkande 3” bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförts i motion L602 anser utskottet att den nya bestämmelsen om ansvar för felaktig myndighetsinformation har utformats på ett sätt som medför att lagändringen riskerar att bli en skenreform. Kravet på ”särskilda skäl” innebär nämligen en alltför kraftig begränsning av tillämpningsområdet, vilket hotar att göra regeln verkningslös. Som framhålls i motionen är det, för att erhålla rimliga resultat i de enskilda fallen, i stället en mer framkomlig väg att utnyttja möjligheten till jämkning vid medvållande från den skadelidandes sida. Enligt utskottets mening bör regeringen mot denna bakgrund återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att begränsningen till särskilda skäl tas bort.

Vad utskottet sålunda anført bör riksdagen, med bifall till motion L602 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *felaktig myndighetsinformation* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:L602 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

2. Ansvar vid frihetsberövanden (mom. 2)

Tanja Linderborg (v), Stig Rindborg (m), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Tasso Stafilidis (v), Berit Adolfsson (m) och Ulf Nilsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med ”När riksdagen” och på s. 5 slutar med ”Motionsyrkandena avstyrks” bort ha följande lydelse:

Vid bedömningen av i vilken utsträckning enskilda medborgare skall ha rätt till ersättning när myndigheter har beslutat om åtgärder som innebär tvång mot den enskilde bör enligt utskottet göras en rimlig avvägning mellan den enskildes och samhällets intressen. I samband med en sådan avvägning måste man naturligtvis beakta de effekter ett utvidgat skadeståndsansvar för det allmänna får på de brottsutredande myndigheternas arbete liksom de ökade kostnader för det allmänna som kan bli följden. Utskottet kan därför

ha förståelse för de farhågor som framförts att ett avskaffande av 24-timmarsregeln skulle få besvärande konsekvenser för de brottsutredande instansernas arbete och innebära en belastning på de ersättningsprövande myndigheterna.

Mot detta står, enligt utskottets mening, det självklara faktum att, även om ett frihetsberövande är kortvarigt, redan själva ingripandet ofta är omtumlande och smärtsamt för den enskilde. Att låta anhålla eller gripa någon är sålunda ett allvarligt ingrepp i den enskildes frihet, och det finns därför särskild anledning att se allvarligt på dessa fall och att vara generös när någon därigenom åsamkas skada. I enstaka fall kan det inträffa att en kortvarig åtgärd orsakar betydande ekonomisk skada, och den kan även vålla den enskilde ideell skada i form av lidande. Från den enskildes synpunkt är det också av underordnad betydelse om ingripandet mot honom eller henne tar formen av ett gripande eller ett anhållande. Det avgörande är att den enskilde utsätts för ett frihetsberövande, kanske i arbetskamraters och grannars närvaro, och stämplas som en brottsling.

Vid en sammanvägning av de motstående intressen som sålunda gör sig gällande anser utskottet att hänsynen till den enskildes integritet och rättsskydd väger så tungt att en regel om strikt ansvar bör införas även för frihetsberövanden som varat mindre än 24 timmar. I rättssäkerhetens intresse är en sådan ordning betydelsefull, även om reformen skulle innebära en viss kostnadsökning för det allmänna. I sammanhanget vill dock utskottet framhålla att man genom att utnyttja möjligheten till jämkning kan undvika resultat som i det enskilda fallet kan te sig mindre rimligt eller t.o.m. stötande. Enligt utskottets mening finns sålunda goda argument för ett utvidgat ersättningsansvar för staten i enlighet med vad som föreslagits i motion L602. Det får ankomma på regeringen att lämna förslag till riksdagen som innebär ett strikt ansvar för staten även i de fall som nu beskrivits.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen, med bifall till motion L602 yrkandena 1 och 2, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ansvaret vid frihetsberövanden*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:L602 yrkandena 1 och 2
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Jämningsmöjligheten (mom. 3)

Stig Rindborg (m), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Berit Adolfsson (m) och Ulf Nilsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med ”Utskottet, som” och slutar med ”yrkande 4” bort ha följande lydelse:

I likhet med motionären anser utskottet att den nya jämningsregeln visserligen förbättrat situationen något, men dock inte tillräckligt. Möjligheterna till jämkning bör därför utökas ytterligare, samtidigt som regeln bör preciseras för att underlätta tillämpningen och därmed förbättra rättssäkerheten.

Utskottet delar motionärens uppfattning att utgångspunkten för en undantagsregel bör vara att jämkning skall kunna ske om den skadelidande varit

medvållande till skadan. Givetvis skall en skadelidande som sökt försvåra sakens utredning eller sökt undandra sig förundersökning eller lagföring inte ha rätt till ersättning. I enlighet med vad som anförts i motionen bör också understrykas att principen även i fortsättningen skall vara att ersättningen inte får jämkas på grund av att misstanke om brott kvarstår utan att skuldfrågan är klarlagd. Enligt utskottets mening bör regeringen återkomma till riksdagen med ett lagförslag med den angivna inriktningen.

Vad utskottet sålunda anför bör riksdagen, med bifall till motion L602 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *jämkningsmöjligheten*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:L602 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Preskription (mom. 4)

Stig Rindborg (m), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Berit Adolfsson (m), Viviann Gerdin (c) och Ulf Nilsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med ”Även när” och på s. 6 slutar med ”yrkande 5” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det en fördel att krav på ersättning vid frihetsinskränkningar görs gällande inom sådan tid att omständigheterna går att utreda utan alltför stor omgång. Dessutom torde det förhålla sig så att de skador som kan bli följden av en frihetsinskränkande åtgärd uppkommer i mer eller mindre omedelbar anslutning till den åtgärd som skulle berättiga den drabbade till ersättning. Utskottet vill därutöver, i likhet med motionären, peka på att preskriptionstiden i våra nordiska grannländer är förhållandevis kort.

Med hänsyn till det anförda finns enligt utskottet skäl att i detta hänseende frångå den allmänna preskriptionstiden och införa en kortare preskriptionstid. Det får ankomma på regeringen att utreda frågan om en lämplig avgränsning av preskriptionstiden och därefter återkomma till riksdagen med erforderligt lagförslag.

Vad utskottet sålunda anför bör riksdagen, med anledning av motion L602 yrkande 5, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *preskription*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:L602 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. Skadestånd till efterlevande (mom. 7)

Stig Rindborg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med ”Utskottet anser” och slutar med ”yrkande 7” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kan den slutsats som Kommittén om ideell skada kommit till när det gäller kränkingsersättning på goda grunder ifrågasättas. Ersättningen utgör brottslingens sonande av sitt brott gentemot brottsoffret, och i många fall utgör den en stor del av det totala skadestånd som brottsoffret erhåller. Nuvarande ordning leder emellertid till det orimliga resultatet att en gärningsman blir skadeståndsskyldig för kränkningen i de fall brottsoffret överlever, men om brottet är så grovt att offret avlider bortfaller ersättnings-skyldigheten. I likhet med motionärerna anser utskottet mot denna bakgrund att regeringen ånyo bör se över dessa regler och att inriktningen därvid bör vara att ett dödsbo i förekommande fall skall kunna överta den avlidnes krav på kränkingsersättning.

Det anförda bör riksdagen, med bifall till motion Ju916 yrkande 7, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *skadestånd till efterlevande*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ju916 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

6. Ansvar för genmodifierade organismer (mom. 8)

Viviann Gerdin (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet kan" och på s. 13 slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Utskottet är för sin del ense med motionärerna om att skadeståndsansvaret för den som introducerar en gentekniskt förändrad organism i begränsade försök eller på marknaden skall vara strikt. För att det ekonomiska ansvaret skall fungera i praktiken bör det kombineras med en obligatorisk ansvarsförsäkring. Med en sådan ordning skulle riskkostnaden för bioteknikföretagen och deras kunder bli tydligare. Vidare skulle marknadsekonomin ge tydligare prissignaler och självkontrollen inför vilka projekt som genomförs öka radikalt. Ett strikt skadeståndsansvar skulle, enligt utskottets mening, dessutom vara ett bra komplement till myndigheternas tillståndsprövning. Det bör ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med erforderliga lagförslag i enlighet med vad utskottet sålunda anför.

Vad utskottet nu uttalat bör riksdagen, med bifall till motion MJ749 yrkande 13, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *ansvar för genmodifierade organismer*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:MJ749 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1. Atomansvarighetslagen

Stig Rindborg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m) anför:

Frågan om ett utökat ansvar för anläggningshavare vid atomskador har varit ett återkommande spörsmål för riksdagen under flera år. Enligt vår uppfattning är det angeläget att förslag från regeringen rörande ansvaret för atomskador nu snarast kan läggas fram för riksdagen och att ärendet inte fördröjs ytterligare. Vi förutsätter att förslagen i motion N228 yrkande 18 beaktas i detta sammanhang och har därför inte funnit skäl att reservera oss till förmån för motionsyrkandet.

2. Regressrätt för utgiven sjuklön

Stig Rindborg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m) anför:

Även frågan om arbetsgivares regressrätt för vad som utbetalats i sjuklön till arbetstagare som skadats genom någon annans vållande har behandlats av utskottet vid upprepade tillfällen. Vi förutsätter att den kommande utredningens arbete bedrivs med inriktningen att regeringen snarast skall kunna förelägga riksdagen erforderliga förslag till ändringar i skadeståndslagen, varför vi inte funnit skäl att reservera oss till förmån för motion L601.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	2
Skadeståndsansvar för felaktig myndighetsinformation	2
Skadeståndsansvar vid frihetsberövanden.....	3
Skadeståndsansvar för atomskador	6
Regressrätt för utgiven sjuklön	8
Skadestånd till efterlevande	9
Ansvar för genmodifierade organismer.....	11
Skadeståndsansvar för hundägare	13
Hemställan	14
Reservationer.....	15
1. Felaktig myndighetsinformation (m, c, fp)	15
2. Ansvaret vid frihetsberövanden (m, v, fp)	15
3. Jämningsmöjligheten (m, fp)	16
4. Preskription (m, c, fp)	17
5. Skadestånd till efterlevande (m).....	17
6. Ansvar för genmodifierade organismer (c)	18
Särskilda yttranden	19
1. Atomansvarighetslagen (m)	19
2. Regressrätt för utgiven sjuklön (m).....	19